

UNIVERSITATEA "BABEȘ BOLYAI" CLUJ-NAPOCA

FACULTATEA DE DREPT

**EXCEPȚIA DE NEEEXECUTARE A
CONTRACTULUI**

- Rezumatul tezei de doctorat -

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC
Prof.univ.dr. Liviu Pop

DOCTORAND
Maria Căzănel

2013

CUPRINSUL TEZEI DE DOCTORAT

INTRODUCERE

Capitolul I : Originea și fundamentul juridic al excepției de neexecutare.

Definiție.....6

Secțiunea 1 : Originile incerte ale excepției de neexecutare. Propuneri doctrinare.....6

Concluziile secțiunii 1.....13

Secțiunea a 2-a : Fundamentul istoric comun al excepției de neexecutare și al rezoluțiunii contractului. Funcțiile excepției de neexecutare.....15

Concluziile secțiunii a 2-a.....26

Capitolul II : Domeniul de aplicare a excepției de neexecutare.....27

Secțiunea 1 : Analiza comparativă a excepției de neexecutare cu rezoluțiunea contractului.....27

Concluziile secțiunii 134

Secțiunea a 2-a : Excepția de neexecutare și dreptul de retenție.....37

Concluziile secțiunii a 2-a.....53

Secțiunea a 3-a : Excepția de neexecutare în raport cu drepturile potestative.....55

Concluziile secțiunii a 3-a65

Secțiunea a 4-a : Excepția de neexecutare și rolul său în cesiunile de creanță.....67

Concluziile secțiunii a 4-a.....81

Secțiunea a 5-a : Excepția de neexecutare și excepția compensației creanțelor și datoriilor conexe.....84

Concluziile secțiunii a 5-a.....89

Capitolul III : Condițiile exercitării excepției de neexecutare.....91

Secțiunea 1 : Condițiile materiale ale exercitării excepției de neexecutare.....91

Concluziile secțiunii 1.....101

Secțiunea a 2-a : Regulile procedurale de exercitare a excepției de neexecutare.....	104
Concluziile secțiunii a 2-a.....	115
Capitolul IV : Efectele excepției de neexecutare.....	117
Secțiunea 1 : Efectele excepției de neexecutare între părți.....	117
4.1.1. Definirea noțiunilor de părți, terți și avânzi-cauză în raporturile contractuale.....	117
4.1.2. Suspendarea executării obligațiilor ca efect al invocării excepției de neexecutare.....	125
Concluziile secțiunii 1.....	129
Secțiunea a 2-a : Opozabilitatea excepției de neexecutare față de terți.....	131
Concluziile secțiunii a 2-a.....	140
Capitolul V : Aplicațiile practice ale excepției de neexecutare.....	141
Secțiunea 1 : Aplicațiile practice general admise ale excepției de neexecutare.....	141
5.1.1. Contractul de vânzare-cumpărare.....	142
5.1.2. Contractul de schimb.....	150
5.1.3. Contractul de furnizare.....	151
5.1.4. Contractul de locațiune.....	153
Concluziile secțiunii 1.....	154
Secțiunea a 2-a : Aplicații discutabile ale excepției de neexecutare.....	158
Concluziile secțiunii a 2-a.....	161
CONCLUZII GENERALE.....	162
BIBLIOGRAFIE.....	195

CUVINTE-CHEIE

Obligație civilă, neexecutarea obligației, creditor, debitor, rezoluțiunea contractului, drept de retenție, drept potestativ, cesiune de creanță, compensație, părți contractante, terți, avânzi-cauză, excepție de neexecutare, raporturi sinalagmatice, mijloc de apărare, garanție, bună-credință, echitate, conexitate juridică.

SINTEZE ALE PĂRȚILOR PRINCIPALE ALE TEZEI DE DOCTORAT

Problematica excepției de neexecutare nu a fost cercetată sistematic în doctrina juridică românească, deoarece până la adoptarea noului Cod civil român nu s-a bucurat de o reglementare expresă, dar a avut în schimb o mare aplicabilitate practică, datorită ușurinței cu care poate fi invocată între părțile contractante. Putem spune că excepția de neexecutare a contractului este mai mult rodul jurisprudenței, decât al doctrinei, situație care ne-a făcut dificilă încercarea de a sistematiza elementele acestui mecanism juridic. Noul context juridic impus de Codul civil român, o dată cu intrarea sa în vigoare la 1 octombrie 2011, ne-a oferit posibilitatea analizei excepției de neexecutare, de această dată expres prevăzută de lege, raportată la contractele sinalagmatice.

Excepția de neexecutare este tratată, de regulă, ca un efect specific al contractelor sinalagmatice, alături de rezoluțiunea contractului și de teoria riscurilor contractuale. În ce ne privește, ne raliem opiniilor potrivit cărora excepția de neexecutare se încadrează în categoria remediilor neexecutării contractului, alături de termenul suplimentar de executare, executarea silită în natură, rezoluțiunea contractului, executarea prin echivalent și teoria riscurilor contractului. Excepția de neexecutare reprezintă o opțiune a contractantului de bună-credință față de neexecutarea obligațiilor contractuale ale debitorului dintr-un contract sinalagmatic, care constă în suspendarea executării propriilor obligații ale lui excipiens, până în momentul în care debitorul înțelege să treacă la executarea obligațiilor ce-i revin sau, atunci când această executare nu se realizează, se trece la rezoluțiunea contractului.

În primul capitol al lucrării am încercat să identificăm **originea și fundamentul juridic al excepției de neexecutare** și să analizăm definiția dată de art.1556 din Noul Cod civil.

În ceea ce privește originea excepției, am arătat că, deși era utilizată în dreptul roman de vânzătorul care nu putea fi obligat să predea bunul fără să fi primit plata prețului, originea acesteia se află în dreptul canonic, fiind gândită inițial ca o sancțiune morală.

Ulterior, în cursul secolelor XIV-XV, evoluția teoriei raporturilor sinalagmatice fundamentată pe conținutul contractului a condus la adoptarea unei distincții între contractele sinalagmatice și oneroase, pe de o parte, și contractele unilaterale și gratuite, pe de altă parte. Considerentul moral care a determinat admiterea excepției de neexecutare a contractului a fost aplicarea principiului ”*non servanti fidem non est fides servanda*”, adică cel care pretindea executarea unui contract nu era îndreptățit la aceasta, atâta timp cât el însuși nu-și respectase cuvântul dat.

Apoi, dezvoltarea comerțului din secolul al XVI-lea a permis evoluția și recunoașterea practică a excepției de neexecutare. Autorii francezi arată că, în anul 1560 a fost utilizată pentru prima dată denumirea de *exceptio non adimpleti contractus*, iar generalitatea aplicării excepției de neexecutare în contractul de vânzare-cumpărare în mod special, lăsa deja loc unei distincții efective între rolul suspensiv al excepției de neexecutare și rezoluțiune. În această perioadă au fost invocate incertitudinile referitoare la procedura aplicării excepției și, în mod special, la sarcina probei.

Recunoașterea expresă a excepției de neexecutare în cursul secolelor XVI-XVII s-a datorat principiului consensualisului și acceptării contractelor nenumite. Astfel, progresele economice au creat nevoi noi, cum ar fi necesitatea acordării unei garanții pentru executarea obligațiilor. Diversitatea de studii consacrate excepției de neexecutare a dat naștere unei multitudini de fundamentări juridice, dar nu s-a găsit un element comun al acestor teorii, astfel încât natura juridică și fundamentul excepției de neexecutare erau, încă, nedeterminate.

Pe de altă parte, doctrina juridică este unanimă în ceea ce privește efectele excepției de neexecutare, datorită aplicațiilor sale practice, evidențiindu-se faptul că aceasta are un efect temporar și reprezintă mijlocul de apărare al celui care invocă excepția, ca o ripostă proporțională la „atacul” celuilalt cocontractant.

În dreptul modern, excepția de neexecutare este universal recunoscută dar se mențin controversile privind temeiul acesteia. Astfel, în dreptul continental se invocă drept temei, regula

reciprocității și interdependenței obligațiilor părților în contractele sinalagmatice, în timp ce în *commom law*, excepția de neexecutare este analizată alături de rezoluțiunea contractului, dar nu schimbă temeiul cauzal al excepției de neexecutare, legat de aceeași interdependență.

În dreptul românesc, doctrina juridică și jurisprudența au preluat teoriile dreptului francez, în sensul admiterii posibilității invocării excepției de neexecutare în toate contractele sinalagmatice, deși Codul civil din 1865 nu cuprindea nici o dispoziție cu caracter general în acest sens. În schimb, art.1556 din Noul Cod civil român reglementează expres excepția de neexecutare, dar apreciem că acest demers legislativ extrem de util este incomplet deoarece circumscrie aplicarea acestui mecanism numai contractelor sinalagmatice perfecte.

Întrucât contractul este elementul central în jurul căruia gravitează excepția de neexecutare, am pornit de la definiția contractului sinalagmatic, arătând că se restrânge în mod nejustificat domeniul de aplicare a excepției de neexecutare, deși se impune a fi recunoscută în domeniul tuturor raporturilor juridice sinalagmatice, inclusiv al contractelor sinalagmatice imperfecte. Așa cum s-a arătat în literatura de specialitate, conexitatea juridică ce justifică incidența excepției de neexecutare în cadrul contractelor sinalagmatice, explică aplicarea ei în orice alte situații în care obligațiile reciproce au o origine comună.

Am evidențiat faptul că, în art.1556 alin.2 Noul Cod civil face trimitere expresă la principiul bunei-credințe care trebuie să guverneze executarea tuturor obligațiilor contractuale, cât și formarea contractului, principiu care este mai degrabă o prelungire a forței obligatorii a contractului decât o limită impusă creditorului.

Am arătat că regula simultaneității executării obligațiilor explică excepția de neexecutare ca un mijloc juridic defensiv la care poate recurge contractantul căruia i se cere executarea obligațiilor sale, atunci când celălalt contractant, care solicită acea executare, nu a îndeplinit sau nu este gata să îndeplinească propriile sale obligații reciproce.

Am analizat definițiile date în literatura juridică, excepției de neexecutare, care a fost prezentată ca un mijloc de apărare al contractantului de bună-credință în situația în care i se pretinde executarea obligației ce-i revine, de către cocontractantul care nu și-a îndeplinit-o pe a sa; apoi a fost considerată ca o consecință directă a principiului interdependenței obligațiilor reciproce ale părților în contractele sinalagmatice.

Ne-am însușit definiția excepției de neexecutare ca fiind dreptul fiecărei părți a unui contract sinalagmatic de a refuza executarea prestațiilor la care s-a angajat atâta vreme cât nu

primește prestațiile ce-i sunt datorate de cealaltă parte. Considerăm că această definiție exprimă cel mai bine esența mecanismului excepției de neexecutare, evidențiind atât funcția acesteia de mijloc de apărare al părții care o invocă, cât și componenta activă, cominatorie, ce presupune executarea obligațiilor corelative, fiind un mijloc indirect pentru a obține executarea în natură a contractului. Totodată, am arătat că *exceptio non adimpleti contractus* reprezintă un mijloc de presiune eficient, pentru a determina executarea corelativă, fără ca cel care o invocă să se expună riscului unei executări definitive sau insolvabilității celeilalte părți contractante, ea având avantajul că poate fi adoptată din proprie inițiativă de către partea interesată, fără intervenția justiției.

Apreciem, alături de alți autori, că aplicabilitatea excepției de neexecutare nu se limitează doar la sfera contractelor sinalagmatice, ci este posibil să fie invocată în toate raporturile juridice sinalagmatice. Excepția de neexecutare constă într-un refuz de executare, cu valoare de instrument de realizare a justiției private, întrucât operează fără intervenția prealabilă a judecătorului și fără punerea în întârziere a celeilalte părți contractante.

În determinarea temeiului juridic al excepției de neexecutare a contractului, am pornit de la teoria cauzei, care consideră că fundamentul excepției de neexecutare a contractului îl constituie reciprocitatea și interdependența obligațiilor născute din contractele sinalagmatice, deci ideea de cauză privită nu numai ca un element de validitate a contractului, ci și ca o condiție a menținerii sale, prezența cauzei fiind necesară pe tot parcursul executării contractului.

În esență, potrivit acestei teorii, în contractele sinalagmatice, cauza obligației oricăreia dintre părți rezidă în executarea obligației celeilalte părți; dacă o obligație nu este executată atunci lipsește cauza executării obligației reciproce; așadar absența cauzei executării obligației uneia dintre părți dă dreptul debitorului la neexecutarea acesteia. Astfel, ideea de cauză pe terenul executării contractului explică reciprocitatea și interdependența obligațiilor părților în contractele sinalagmatice.

Deși împărtășită de jurisprudență, această teorie a fost criticată de către anumiți doctrinari apreciindu-se că se produce o deplasare a noțiunii de cauză și în planul executării contractului : dacă una din părți nu aduce la îndeplinire prestația ce-i incumbă, obligația celeilalte rămâne fără cauză, ceea ce justifică refuzul executării ei; reciprocitatea și interdependența obligațiilor, împrejurarea că fiecare dintre ele este cauza juridică a celeilalte implică simultaneitatea de executare a acestora, deci posibilitatea de invocare a excepției de neexecutare în cazul în care nu

este respectată, deoarece aceasta reprezintă voința contractuală. Situația în care una dintre părți ar fi obligată să-și execute obligațiile înaintea celeilalte echivalează cu o modificare a contractului. De aceea, suspendarea provizorie a îndeplinirii contractului este tocmai mijlocul de a obține realizarea acestuia în condițiile dorite de părți la încheierea lui.

Pe de altă parte, alți autori au susținut că fundamentul excepției de neexecutare l-ar constitui principiul bunei-credințe și al echității, potrivit căruia nici una dintre părțile contractante nu poate solicita celeilalte executarea obligațiilor acesteia, fără a-și executa propriile obligații. Criticile aduse acestor principii susțin că acestea sunt juridic prea imprecise pentru fundamentarea unei instituții, prin ele însele, iar pe de altă parte, ele stau la temelia tuturor celorlalte instituții juridice.

Alți autori au considerat excepția de neexecutare ca un mijloc analog dreptului de retenție, care conferă facultatea creditorului detentor al unui bun, aparținând debitorului său, să refuze predarea lui atâta vreme cât nu i se plătește datoria născută în legătură cu acel bun. Apreciem că soluția este criticabilă pentru faptul că, deși suntem în prezența a două mecanisme de realizare a justiției private, ele nu sunt identice iar analogia dintre ele este înșelătoare; dreptul de retenție poate fi exercitat numai asupra unui bun corporal de către o persoană care îl are în detenție, iar între creanța retentorului și acel bun trebuie să existe o conexitate obiectivă, materială, care nu este, de regulă, dublată de o conexitate juridică. Dreptul de retenție este un drept real, legal, accesoriu și indivizibil. Dimpotrivă, în cazul excepției de neexecutare, între cele două obligații reciproce este necesar să existe o conexitate juridică; excipiensul poate refuza executarea oricărei obligații pozitive, chiar dacă nu constă în remiterea sau predarea unui bun. Astfel, dreptul de retenție se manifestă doar în situația unei conexități materiale; atunci când retenția este întemeiată pe o conexitate juridică, ea nu este decât o formă de manifestare a excepției de neexecutare¹.

Totodată,, excepția de neexecutare s-a fundamentat pe același temei ca și rezoluțiunea contractului, care nu a prins contur în dreptul roman, ci în dreptul canonic. Tot ei au dedus regula conform căreia contractantul care nu-și ține promisiunea, pierde dreptul de a cere executarea a ceea ce i se datorează de către celălalt contractant – *frangenti fidem non est fides servanda*. Deci, acea parte contractantă care nu poate obține executarea prestației ce i se datorează are dreptul fie

¹ S.I.Vidu, "Dreptul de retenție în raporturile juridice civile", Ed.Universul juridic, București, 2010, p.133;

să nu execute propria obligație invocând *exceptio non adimpleti contractus*, fie să ceară rezoluțiunea contractului, prin intermediul instanței de judecată.

În ce ne privește, ne însușim opinia potrivit căreia fundamentul teoretic al excepției de neexecutare se află în legătura de conexitate juridică existentă între obligațiile reciproce ale părților unui raport juridic sinalagmatic.² Conexitatea juridică există atunci când obligațiile reciproce au o origine comună, fiind născute din același raport juridic, situație în care obligațiile reciproce sunt și interdependente, ceea ce face ca executarea lor să fie simultană, în sensul că, în ipoteza în care una din ele nu este executată, cealaltă parte poate refuza în mod legitim plata propriei datorii, invocând excepția de neexecutare. Am arătat că această soluție nu contrazice ideea de cauză pe terenul contractelor sinalagmatice și, mai mult decât atât, explică aplicarea excepției de neexecutare nu doar la sfera contractelor sinalagmatice perfecte, ci și la contractele sinalagmatice imperfecte și la faptele juridice licite, precum și la raporturile juridice ce rezultă din aneantizarea unor contracte sinalagmatice care nu au fost executate. Or, comunitatea de origine dintre două obligații reciproce traduce tocmai ideea de conexitate juridică.

Pentru toate aceste argumente, apreciem că fundamentul excepției de neexecutare a contractului constă în principal în conexitatea juridică dintre obligațiile reciproce ale părților, care izvorăsc direct sau indirect din voința lor contractuală, la baza căreia stau principiile bunei-credințe și echității.

Pornind de la aceste fundamente juridice, am arătat că funcțiile excepției de neexecutare sunt următoarele : un mijloc de apărare a părții care o invocă, o modalitate de presiune asupra celeilalte părți și, totodată, o garanție a executării obligațiilor corelative.

Ca mijloc preventiv de apărare, prin invocarea acestei excepții se realizează protecția părții contractante care și-a îndeplinit obligațiile contractuale cu bună-credință sau care se declară gata să și le execute. Acest mijloc de apărare poate fi invocat atât ca o apărare de fond în cadrul unui proces civil, cât și extrajudiciar, direct între părțile contractante, așa cum am dezvoltat în capitolul dedicat regulilor procedurale de exercitare a excepției de neexecutare.

Ca mijloc de presiune asupra celeilalte părți contractante, excepția de neexecutare are și un caracter cominator foarte eficace, fiind un mijloc important de constrângere asupra cocontractantului de rea-credință. În măsura în care acesta din urmă are nevoie de prestația

² L.Pop, "Tratat de drept civil. Obligațiile", vol. II, "Contractul", Ed. Universul Juridic, București, 2009, p.714; S.I.Vidu, op.cit., p.31-33;

corelativă a celuilalt, pentru a o putea obține, el va fi silit să procedeze îndată la executarea prestației sau a prestațiilor la care este îndatorat; astfel, excepția constituie nu numai un mijloc defensiv, pus la dispoziția uneia dintre părțile unui raport sinalagmatic, ci și un mijloc privat de presiune pentru executarea obligațiilor aparținând celeilalte părți a acestui raport juridic.

Am arătat că excepția de neexecutare poate fi opusă atât celeilalte părți, cât și tuturor persoanelor ale căror pretenții se întemeiază pe acel contract, dar ea nu poate fi opusă acelor terți care invocă un drept propriu și absolut distinct, născut din contractul respectiv, printr-o acțiune directă.

Un alt efect al excepției de neexecutare este acela de a-l constrânge pe cocontract să-și execute de îndată obligațiile asumate. Cel împotriva căruia se invocă excepția, fiind privat de prestațiile părții care o invocă, va fi determinat să își execute propriile obligații, pentru a putea beneficia de efectele contractului, pe care le-a avut în vedere în momentul încheierii acestuia³. Totodată, am menționat că funcția de garanție a excepției de neexecutare este asemănătoare cu cea îndeplinită de dreptul de retenție, deoarece cel care o invocă evită concursul celorlalți creditori sau riscul unei eventuale insolvențe a debitorului său.

Am subliniat faptul că excepția de neexecutare presupune buna-credință a celui care o invocă și, în subsidiar, un anumit grad de gravitate a faptului neexecutării, precum și necesitatea unui echilibru între neexecutările obligațiilor contractuale, deoarece excepția de neexecutare presupune că acela care o invocă este efectiv debitor al unei obligații exigibile și că el nu are un alt motiv de refuz al executării proprii decât refuzul celeilalte părți de a-și executa obligația corelativă.

În capitolul II dedicat domeniului de aplicare al excepției de neexecutare, am încercat o analiză a acesteia față de alte instituții aflate în vecinătatea sa : rezoluțiunea și rezilierea, dreptul de retenție, drepturile potestative, cesiunile de creanță și compensația datoriilor conexe.

Pentru o analiză cât mai exactă a excepției de neexecutare și a rezoluțiunii am explicat înțelesul juridic al unor termeni și noțiuni utilizate în cuprinsul lucrării : rezoluțiune/reziliere și am arătat că temeiul juridic comun al acestora îl constituie reciprocitatea și interdependența

³ J.Kocsis, "Excepția de neexecutare, sancțiune a neîndeplinirii obligațiilor civile contractuale" in Dreptul nr.4/1999, p.16;

obligațiilor părților contractante, împrejurarea că fiecare dintre obligațiile reciproce este cauza juridică a celeilalte.

Am arătat că, atât excepția de neexecutare, cât și rezoluțiunea și rezilierea au aceleași fundamente juridice : ideea de scop (în sens bivalent : atât în momentul încheierii contractului, cât în perioada executării acestuia), principiul forței obligatorii a contractului și ideea de culpă, deoarece pe aceste noțiuni se întemeiază toate efectele specifice contractelor sinalagmatice. În plus față de aceste elemente, excepția de neexecutare se particularizează prin simultaneitatea executării obligațiilor născute din convențiile sinalagmatice.

Potrivit art.1516 din Noul Cod civil, în cazul neexecutării voluntare a obligațiilor contractuale de către debitor, creditorul are dreptul de a opta între mai multe remedii posibile : executarea în natură, în mod exact și la termen a obligației; executarea silită în natură a obligației, rezoluțiunea, rezilierea contractului sau reducerea prestației. Astfel, rezoluțiunea apare ca o ultimă soluție, la care se recurge numai dacă nu dă rezultate remediul termenului suplimentar de executare.

O adevărată inovație a noului Cod civil în raport cu vechea reglementare, o constituie dreptul creditorului nu numai de a opta între remediile posibile în cazul neexecutării contractului, ci și dreptul acestuia de a opta între două tipuri de rezoluțiune : rezoluțiunea judiciară și rezoluțiunea unilaterală extrajudiciară, conform prevederilor art.1550 alin.1 din noul Cod civil.

Am arătat că, spre deosebire de rezoluțiune, excepția de neexecutare nu poate fi calificată drept o sancțiune civilă, deoarece aceasta reprezintă un mijloc preventiv de apărare al părții care și-a îndeplinit obligațiile contractuale cu bună-credință, o garanție și, totodată, un mijloc de presiune asupra celuilalt cocontractant. Scopul urmărit de cel care invocă excepția de neexecutare nu este acela de a desființa contractul și de a-și acoperi prejudiciul ce i-a fost cauzat, ci, dimpotrivă, de continuare a existenței contractului, cu îndeplinirea întocmai a obligațiilor asumate de părți. De aceea, excepția de neexecutare apare ca un real remediu al neexecutării contractului de către debitor.

De asemenea, am evidențiat o altă deosebire între cele două instituții juridice : rezoluțiunea nu se poate aplica în cazul contractelor sinalagmatice imperfecte, deoarece obligația care se naște pe parcursul executării contractului unilateral nu constituie cauza juridică a celeilalte obligații, ci are un temei extracontractual care izvorăște dintr-un fapt juridic *stricto*

sensu (de exemplu, îmbogățirea fără just temei). În schimb, excepția de neexecutare se poate aplica acestor contracte sinalagmatice imperfecte, sub forma dreptului de retenție.

Am menționat asemănarea dintre cele două instituții, prin faptul că acțiunea în rezoluțiune va putea fi exercitată numai de „partea în privința căreia angajamentul nu s-a executat”. Deci, debitorul obligației neexecutate nu va putea solicita niciodată rezoluțiunea. La fel, excepția de neexecutare poate fi invocată numai de partea care și-a executat obligațiile cu bună-credință sau se declară gata să și le execute.

O altă asemănare este aceea că neexecutarea unei anumite prestații poate să atragă rezoluțiunea contractului dacă a constituit un motiv determinant al încheierii contractului de către creditor, condiție care este necesară și pentru invocarea excepției de neexecutare, dar fără a se cere ca debitorul să fie pus în întârziere.

Pe de altă parte, invocarea excepției de neexecutare are loc direct între părți, fără a fi necesar să se pronunțe instanța de judecată. Din acest punct de vedere, excepția de neexecutare se aseamănă cu rezoluțiunea unilaterală extrajudiciară reglementată în premieră de art.1550 alin.1 din Noul Cod civil, care presupune posibilitatea creditorului de a invoca rezoluțiunea contractului pentru neexecutare, chiar și în lipsa unui pact comisoriu expres, fără a apela la instanța de judecată sau la orice autoritate exterioară.

Fără a se face vreo deosebire între rezoluțiunea judiciară și cea convențională, efectul esențial al acesteia îl constituie desființarea retroactivă a contractului. În schimb, efectul excepției de neexecutare constă, așa cum am arătat, în suspendarea forței obligatorii a contractului, care rămâne temporar neexecutat, similar situației în care acesta ar fi beneficiat de un termen. Astfel, contractantul de bună-credință, care a fost îndreptățit să refuze executarea obligațiilor sale, nu poate fi obligat să plătească daune-interese moratorii pe motiv că ar fi întârziat executarea prestațiilor ce le datorează celeilalte părți deoarece contractul și forța sa obligatorie nu încetează, ca în cazul rezoluțiunii, fiind doar suspendate.

În analiza dreptului de retenție am pornit de la definiția acestuia ca fiind acel drept subiectiv civil ce conferă titularului – creditor al datoriei născute în legătură cu bunul – puterea de a reține și de a refuza restituirea unui bun până când debitorul său va stinge obligația ce s-a născut în sarcina sa în legătură cu bunul respectiv. În legislația română anterioară noului Cod civil, instituția juridică a dreptului de retenție nu a fost reglementată decât în anumite aplicații speciale în cadrul diferitelor materii ale dreptului civil, dar a fost recunoscut atât de practica

judiciară, cât și de doctrină, astfel încât a constituit subiectul unor largi discuții în literatura juridică, dând naștere la numeroase controverse. În actualul Cod, dreptul de retenție beneficiază de o reglementare *expressis verbis* în dispozițiile art.2495-2499 din Noul Cod civil, precum și în diversele cazuri de aplicare a dreptului de retenție în diferite materii ale dreptului civil.

Apoi, am prezentat caracterele juridice ale dreptului de retenție : opozabilitatea față de creditorii chirografari și titularul lucrului, față de creditorii privilegiați și ipotecari privind acel lucru și față de subdobânditorul lucrului (de la titularul inițial al lucrului); dreptul de retenție nu conferă prerogativa urmării lucrului în mâna altei persoane; creditorul retentor nu se bucură de prerogativa de preferință asupra prețului lucrului, dar creditorul retentor va fi plătit înaintea celorlalți creditori, ceea ce practic echivalează cu dreptul de preferință; dreptul de retenție este indivizibil; conferă titularului o simplă detenție precară ; dreptul de retenție nu conferă nici posibilitatea de a vinde lucrul pentru a fi plătit din prețul obținut, așa cum poate face creditorul gajist; ca atribut al dreptului de gaj, retenția prezintă unele particularități : se aplică numai bunurilor mobile; nu presupune o legătură între calitatea creanței și obiectul gajat; are un caracter accesoriu și contractual; implică înregistrarea gajului la notariat; presupune dreptul de urmărire și pe cel de preferință.

Am analizat controversele doctrinare privind natura juridică a dreptului de retenție, arătând că marea majoritate a autorilor a apreciat că acesta este un drept real de garanție imperfect, deoarece nici unul din atributele unui drept real (dreptul de preferință și dreptul de urmărire) nu caracterizează dreptul de retenție. Pentru acest considerent, unii autori au susținut că dreptul de retenție este o simplă excepție, mijloc de apărare și de garanție. În acest sens, stăpânirea lucrului de către retentor apare precară și conservatorie, iar unicul drept de care se poate prevala detentorul este acela de a refuza restituirea lucrului, până ce creanța sa nu va fi satisfăcută.

Concluzionând, am considerat că dreptul de retenție are în toate cazurile aceeași finalitate, deși este clădit pe fundamente diferite, respectiv : un drept de retenție întemeiat convențional, situație în care se disting două subgrupe : a) atunci când rezultă din contracte sinalagmatice, dreptul de retenție poate fi considerat ca o variantă a excepției de neexecutare, nefiind necesară consacrarea lui legală în mod expres și b) atunci când se grefează pe un raport juridic contractual, dreptul de retenție este forma de manifestare a unui privilegiu propriu-zis,

consacrat legal ca atare; un drept de retenție fără suport convențional (art.598, art 1154 Noul Cod civil) când produce efectele *de jure* ale unui privilegiu *de facto*.⁴

Am evidențiat deosebirile dintre dreptul de retenție și excepția de neexecutare respectiv : domeniul retenției se aplică nu numai contractelor ci și în situații extracontractuale, ori de câte ori există o conexitate obiectivă între bun și creanță, în timp ce obiectul excepției de neexecutare nu este neapărat material, având un câmp mai larg de aplicabilitate, deoarece poate consta în a da, a face sau a nu face ceva.

Am prezentat condițiile necesare pentru acordarea dreptului de retenție de către instanța de judecată, pe lângă legătura de conexitate materială sau juridică între creanța creditorului retentor și bunul respectiv (condiție care a fost calificată în literatura de specialitate ca fiind esențială) : creanța retentorului să fie certă, lichidă și exigibilă; dreptul de retenție să fie invocat față de proprietarul actual și exclusiv al bunului, în sensul că debitorul sumelor ce trebuie restituite retentorului și proprietarul bunului să fie una și aceeași persoană; lucrul ce face obiectul dreptului de retenție să fie un bun corporal, mobil sau imobil; bunul respectiv să se afle în deținerea retentorului; buna-credință a retentorului, care presupune că acesta nu a intrat în posesia lucrului prin mijloace ilicite, nici nu a generat sau majorat creanța sa prin abuz; bunul corporal (mobil sau imobil) trebuie să fie în circuitul civil.

O altă deosebire importantă între cele două instituții constă în faptul că dreptul de retenție este indivizibil, adică se extinde asupra întregului lucru până la achitarea integrală a datoriei în legătură cu lucrul și este opozabil *erga omnes* în timp ce excepția de neexecutare este divizibilă sau indivizibilă (după cum executarea poate fi sau nu scindată din punct de vedere juridic) și se aplică numai părților contractante, potrivit principiului relativității contractului.

Am prezentat avantajele invocării excepției de neexecutare : evită riscul insolvabilității celeilalte părți și, deci, a neexecutării obligației de către aceasta; constituie un mijloc de presiune față de cealaltă parte, pentru a o determina să-și execute, la rândul ei, angajamentul asumat; reprezintă un mijloc indirect pentru a obține executarea în natură a contractului; excepția este nu numai un mijloc defensiv, pus la dispoziția uneia dintre părțile unui raport sinalagmatic, ci și un mijloc privat de presiune pentru executarea obligațiilor aparținând celeilalte părți a acestui raport juridic.

⁴ P. Vasilescu, "Drept civil. Obligații în reglementarea noului Cod civil", Ed. Hamangiu, București, 2012, p.88;

Totodată, am prezentat inconvenientul ce constă în posibilitatea utilizării abuzive a excepției de neexecutare, atunci când cel care o invocă se sustrage astfel executării obligațiilor sale, ori când opune, cu rea-credință, această excepție cocontractantului pentru o neexecutare minimă. În aceste situații este necesară exercitarea unui control judiciar în legătură cu invocarea excepției, care are drept consecință sancționarea celui care exercită abuziv acest drept.

Pentru aceste considerente, am concluzionat că excepția de neexecutare ca măsură defensivă și provizorie trebuie să întrunească două condiții: existența unor obligații reciproce exigibile și buna-credință a celui care o invocă.

O altă deosebire esențială constă în aceea că dreptul de retenție se exercită în virtutea conexității obiective dintre lucrul reținut și creanța creditorului, în timp ce excepția de neexecutare a contractului presupune o conexitate volitivă, intelectuală între obligații reciproce, născute din același raport juridic deoarece ea se fundamentează pe teoria cauzei (în sensul că fiecare dintre obligațiile reciproce este cauza juridică a celeilalte, potrivit reciprocității și interdependenței obligațiilor din contractele sinalagmatiche)⁵.

Am arătat că noțiunea de conexiune a datoriei cu lucrul este interpretată în sens larg, considerându-se că legătura există nu numai când creanța s-a născut în legătură directă cu lucrul, dar și când deținerea lucrului și creanța corelativă sunt prilejuite de același raport juridic, de regulă un contract sinalagmatic.

Considerăm că asimilarea dreptului de retenție cu excepția de neexecutare nu se justifică deoarece sfera retenției depășește limitele acestei excepții. Îndeplinind o funcție asemănătoare cu cea a excepției de neexecutare, dreptul de retenție poate fi exercitat nu numai atunci când obligațiile părților izvorăsc dintr-un contract sinalagmatic, ci și atunci când acest drept ia naștere dintr-un *debitum cum re junctum*, așa cum am menționat. În schimb, excepția de neexecutare este consecința raportului obligațional. Astfel, două obligații vor trebui executate întocmai, în același timp, dacă creditorul nu a acordat un termen pentru executare debitorului său, deoarece în momentul încheierii contractului fiecare parte urmărește nu numai obținerea angajamentului celeilalte, ci, mai ales, realizarea obligației corelative. De aceea, suspendarea provizorie a îndeplinirii contractului este tocmai mijlocul de a obține realizarea acestuia în condițiile dorite de părți la încheierea lui.

⁵ J.Kocsis op.cit., p.8;

Pentru aceste considerente am apreciat, alături de alți autori că dreptul de retenție și excepția de neexecutare pot să coexiste în raporturile dintre aceleași persoane, fără să fie totuși confundabile. Excepția de neexecutare, prin natura sa, tinde să suspende executarea pretinsă de creditorul contractual, înainte de a-și îndeplini propria obligație. Deci, excepția de neexecutare presupune existența contractului între creditor și debitor, pe când dreptul de retenție are un alt izvor și poate acționa și în afara relațiilor contractuale dintre părți⁶.

În analiza drepturilor potestative am arătat că drepturile reale și drepturile de creanță nu acoperă întreaga sferă a drepturilor subiective civile, deoarece există drepturi care, datorită unor trăsături proprii, nu pot fi incluse în nici una din aceste categorii : drepturile potestative, care au fost definite ca fiind „puterea conferită titularului lor, persoană fizică sau juridică, de a influența unilateral și discreționar, o situație juridică preexistentă, modificând-o, stingând-o sau dând naștere în locul acesteia unei situații juridice noi”⁷.

Având în vedere faptul că drepturile potestative alcătuiesc o categorie eterogenă, deoarece unele sunt drepturi patrimoniale iar altele nepatrimoniale, unele sunt conexe anumitor drepturi reale iar altele sunt conexe unor drepturi de creanță etc am analizat trăsăturile comune ale drepturilor potestative : obiectul drepturilor potestative îl constituie o situație juridică (prezentă sau viitoare) ce se stinge sau se modifică în urma exercitării lor; exercitarea drepturilor potestative se face printr-un act unilateral de voință deoarece conferă titularului lor (numit *potentior*) posibilitatea de a acționa unilateral și discreționar, în scopul stingerii, modificării sau creării unei situații juridice care face obiectul lor; exercitarea dreptului potestativ semnifică întotdeauna o ingerință în „sfera juridică” a altei persoane; drepturilor potestative le corespunde o obligație specifică a subiectului pasiv, care nu este dator să dea, să facă sau să nu facă ceva, ca în cazul drepturilor de creanță, ci este dator să suporte consecințele acțiunii subiectului activ fără a putea să se opună.

Am evidențiat asemănarea dreptului potestativ cu excepția de neexecutare, în sensul că pentru exercitarea lui, titularul său nu are nevoie de concursul instanței de judecată. Cu toate acestea, nu este exclusă posibilitatea ivirii unor litigii în situația în care s-ar reclama că exercițiul

⁶ L.Pop, „Tratat de drept civil.Obligațiile”, vol.I,„Regimul juridic general sau ființa obligațiilor civile”, Ed. C.H.Beck, București, 2006, p.455; J.Kocsis, op.cit., p.7-8; S.I.Vidu, op.cit., p.44;

⁷ I.Deleanu, „Părțile și terții. Relativitatea și opozabilitatea efectelor juridice”, Ed. Rosetti, București 2002, p.206; M.Nicolae, „Prescripția extintivă”, Ed. Rosetti, București, 2004, p.447 în I.Reghini, Ș.Diaconescu, P.Vasilescu, op.cit., p.28;

acestui drept s-a făcut fraudulos, abuziv ori cu rea-credință, instanța putând să verifice dacă aceasta s-a făcut cu respectarea condițiilor legale sau convenționale. Pe de altă parte, intervenția instanței poate fi necesară pentru a face să înceteze eventualele acte ilicite care l-ar împiedica pe *potentior* să-și manifeste voința.

Pornind de la aceste trăsături, am arătat că dreptul potestativ prezintă o structură și caractere juridice proprii : obiectul lui îl constituie o situație juridică, iar nu un bun sau o prestație, precum în cazul drepturilor reale sau de creanță; atât subiectul activ, cât și cel pasiv este determinat, dar acesta din urmă se afla într-o poziție specială, de subordonare față de titularul dreptului.

Din această analiză rezultă că deși, în ansamblul lor, drepturile potestative alcătuiesc o categorie aparte de drepturi subiective civile, ele nu formează o categorie omogenă și bine conturată (cum este aceea a drepturilor de creanță) datorită fizionomiei proprii a fiecăruia dintre ele, determinate, printre altele, de trăsăturile particulare ale obiectului (o situație juridică ce poate fi actuală, viitoare, eventuală, incertă, patrimonială, nepatrimonială), de modul specific de exercitare (care poate fi un act material, un act juridic unilateral, o acțiune în justiție etc.).

Totuși, ele pot fi incluse în aceeași categorie, datorită trăsăturilor lor comune : au ca obiect o situație juridică; se exercită prin voința unilaterală a titularului; exercitarea lor este o ingerință în sfera de interese juridice a altei persoane; subiectul pasiv nu se poate opune la exercitarea dreptului potestativ de către titularul său, ceea ce înseamnă că, din acest punct de vedere, el trebuie să se supună față de subiectul activ⁸.

Având în vedere caracterele specifice, structura, modul în care se exercită și efectele drepturilor potestative, s-ar putea aprecia că excepția de neexecutare poate fi inclusă în această categorie de drepturi subiective civile. Cu toate acestea, apreciem că *exceptio non adimpleti contractus* nu poate fi calificată ca un drept potestativ deoarece ea are un puternic caracter cominator, fiind un mijloc important de presiune asupra celuilalt contractant deoarece, în măsura în care acesta din urmă are nevoie de prestația corelativă a celuilalt, pentru a o putea obține, va fi silit să procedeze îndată la executarea prestației la care s-a obligat. Mai mult decât atât, în cazul excepției de neexecutare, părțile nu se află într-o relație de subordonare a subiectului pasiv față de contractantul care invocă excepția, ci pe o poziție de egalitate juridică. În aceste condiții, excepția de neexecutare apare ca un mijloc de protecție și un corectiv de natură să asigure echilibrul dintre părțile contractante.

⁸ I.Reghini, op.cit., p.241;

În concluzie, am apreciat că fundamentul excepției de neexecutare a contractului îl constituie conexitatea juridică dintre obligațiile reciproce ale părților, care izvorăsc direct sau indirect din voința lor contractuală, la baza căreia stau principiile bunei-credințe și echității.

În continuare, analizând cesiunea de creanță, am pornit de la definiția acesteia ca fiind contractul prin care, cu titlu oneros ori cu titlu gratuit, creditorul transmite dreptul său de creanță unei alte persoane. Astfel, cesiunea de creanță are ca efect succesiunea unui nou creditor în poziția juridică a creditorului cedent, adică în dreptul de creanță, cu toate accesoriile și garanțiile acestuia, în aceleași condiții juridice, cu opozabilitatea tuturor excepțiilor cedentului, chiar și a celor personale.

Am prezentat funcțiile cesiunii de creanță : funcția translativă, care constă în transmisiunea pe cale contractuală a unei creanțe de la o persoană la alta; funcția de instrument de plată, deoarece prin intermediul cesiunii de creanță se poate stinge o datorie a debitorului față de creditor (a cedentului față de cesionar); funcția de instrument de credit constă în aceea că, prin cesiunea unei creanțe cu termen suspensiv de executare a creanței cedate, se realizează o mobilizare a creanței înainte de executarea datoriei corespunzând creanței; funcția de garanție a cesiunii de creanță, care în dreptul francez poartă denumirea de *cesiune fiduciară*, constă în imobilizarea creanței în patrimoniul cesionarului până la executarea unei anumite obligații a cedentului față de acesta.

În continuare am menționat formele de opozabilitate a cesiunii de creanță, după care am analizat efectele cesiunii de creanță, pentru a putea identifica rolul pe care îl are excepția de neexecutare în cesiunile de creanță. Principalul efect al cesiunii îl constituie transmiterea dreptului de creanță de la cedent la cesionar. De asemenea, contractul care include cesiunea de creanță, putând fi un act complex, produce și efectele operațiunii juridice care se realizează prin intermediul ei : vânzare, schimb, împrumut, donație etc.

Efectele cesiunii de creanță le-am analizat astfel : între părți (între cedent și cesionar), față de terți și între terți (în cazul cesiunilor succesive ale aceleiași creanțe sau al cesiunilor multiple ale aceleiași creanțe).

Între părți, efectele cesiunii de creanță constau în transmiterea creanței împreună cu accesoriile sale și în obligația de garanție a cedentului, se produc din momentul încheierii cesiunii, potrivit principiului forței obligatorii a contractului și nu se supun cerințelor de publicitate a cesiunii de creanță prin care se realizează efectele cesiunii doar față de terți. Acestea

sunt următoarele : transferul creanței constă în transmiterea dreptului de creanță *ut singuli*, din patrimoniul cedentului în patrimoniul cesionarului, așa cum a existat acesta. Ca urmare a efectului translativ, contractul de cesiune creează pentru cedent o obligație specifică : de predare, care se realizează, potrivit art.1574 din Noul Cod civil, prin remiterea titlului constatator al creanței, adică înscrisul autentic sau sub semnătură privată în care a fost consemnată încheierea contractului care a generat creanța cedată.

Dacă cedentul nu își îndeplinește această obligație contractuală, care îl pune pe cesionar în imposibilitatea de a-și valorifica drepturile, iar cesiunea s-a făcut printr-un contract sinalagmatic, cesionarul are dreptul de a refuza executarea propriei prestații (plata prețului creanței), invocând *exceptio non adimpleti contractus* sau poate cere rezoluțiunea cesiunii de creanță.

Totodată, transmisiunea creanței așa cum se găsește în patrimoniul cedentului, are drept consecință și transmiterea tuturor acțiunilor rezultate din creanța respectivă, precum și a excepțiilor pe care debitorul le putea invoca, inclusiv cele privind nulitatea actului și prescripția acțiunii⁹.

Am arătat că cesiunea de creanță conferă cesionarului calitatea de creditor, acesta devenind parte survenită în contractul care originar s-a încheiat între cedent și debitorul cedat. Drept urmare, cesionarul dobândește toate acțiunile pe care le avea creditorul inițial, care este cedentul. Îndrăznim să afirmăm că, în această situație, cesionarul este îndreptățit să invoce excepția de neexecutare a contractului, în cazul în care raportul obligațional inițial a izvorât dintr-un contract sinalagmatic și partea cocontractantă refuză să-și îndeplinească prestația la care s-a obligat. Este evident că invocarea lui *exceptio non adimpleti contractus* nu duce la desființarea raportului juridic obligațional, ci numai la suspendarea executării lui, fiind un mijloc de constrângere a debitorului în vederea îndeplinirii obligației asumate.

Analiza efectelor cesiunii de creanță față de terți și între terți a subliniat faptul că, potrivit art.1578 din Noul Cod civil, cesiunea de creanță devine opozabilă debitorului cedat numai din momentul acceptării sau comunicării cesiunii către acesta. În aceste condiții, apreciem că, în situația în care creanța ce face obiectul cesiunii rezultă dintr-un contract sinalagmatic și creditorul cedent nu își execută obligația ce-i revine, debitorul cedat poate invoca excepția de neexecutare a contractului față de cedent, anterior acceptării sau comunicării cesiunii, deoarece aceasta încă nu îi este opozabilă.

⁹ I.Reghini, op.cit., p.172-173;

Am arătat că efectele după notificare sau acceptare sunt stabilite de art.1582 din Noul Cod civil : din acest moment, debitorul cedat devine debitor exclusiv al cesionarului și nu mai poate face plata către cedent. Întrucât cesionarul a dobândit creanța așa cum se găsea aceasta în patrimoniul cedentului, debitorul poate opune cesionarului aceleași excepții și mijloace de apărare pe care le putea opune și creditorului originar, inclusiv excepția de neexecutare a contractului în situația în care cedentul nu și-a executat prestația din contractul sinalagmatic, așa cum aceasta a fost stabilită în raportul juridic inițial, în virtutea principiului *nemo plus juris ad alium transferre potest quam ipse habet*.

Analizând excepția de neexecutare comparativ cu compensația, reglementată de art.1616-1623 din Noul Cod civil, aceasta a fost definită ca fiind un mijloc de stingere a două obligații reciproce și de aceeași natură existente între două persoane, astfel încât fiecare este, concomitent, creditor și debitor al celeilalte. Apoi am prezentat caracteristicile și condițiile de exercitare ale celor trei forme de compensație : legală, judiciară și convențională.

În acest context, am arătat că jurisprudența franceză a consacrat și compensația creanțelor și datoriiilor conexe, care este analizată în doctrina juridică franceză ca fiind *une compensation renforcée* deoarece poate opera fără a fi îndeplinite toate condițiile prevăzute de lege pentru compensația legală¹⁰. Ea este frecvent întâlnită în sfera raporturilor obligaționale din dreptul afacerilor și este admisă pe ideea de conexitate existentă între anumite creanțe și datorii. Prin compensație părțile urmăresc să obțină ceea ce își datorează reciproc, adică plata.

Spre deosebire de aceasta, excepția de neexecutare a contractului nu urmărește stingerea obligațiilor părților contractante, cum se întâmplă în cazul compensației creanțelor și datoriiilor conexe, ci dimpotrivă, constrângerea celeilalte părți contractante să-și execute prestația la care s-a obligat, pentru a putea obține prestația avută în vedere la încheierea contractului, de la cel care invocă excepția de neexecutare. Deci, este evidentă finalitatea diferită a celor două instituții juridice.

Analizând jurisprudența franceză, am observat că, compensația datoriiilor conexe derogă de la regimul compensației legale și al celei judiciare, ea putând fi invocată și admisă în multe situații când compensația obișnuită nu este posibilă, cum ar fi ulterior deschiderii procedurii colective sau a insolvenței¹¹. Din acest punct de vedere, compensația creanțelor și a datoriiilor conexe se

¹⁰ L.Pop, *Tratat – vol.I, op.cit.*, p.533;

¹¹ Ph. Malaurie, L.Aynès, Ph.Stoffel-Munck, *op.cit.*, p.702;

aseamăna cu excepția de neexecutare, care nu necesită îndeplinirea unor formalități procedurale speciale ci se invocă direct între părțile contractante, fără a fi necesară intervenția instanței de judecată. În schimb, nu este suficient ca cele două obligații reciproce să izvorască din același contract sinalagmatic, ci trebuie îndeplinite și celelalte condiții referitoare la : neexecutarea obligațiilor ce revin părții cocontractante să fie de o anumită gravitate, obligațiile reciproce să fie ambele exigibile, executarea acestor obligații să fie simultană și neexecutarea să nu se datoreze faptei înseși a celui care invocă excepția. Deci, excepția de neexecutare a contractului este mai ușor de invocat, dar necesită îndeplinirea mai multor condiții de exercitare, spre deosebire de compensația creanțelor și datoriilor conexe, care este posibilă fără ca obligațiile reciproce ale părților să fie simultane și creanțele să fie lichide și exigibile, iar pronunțarea compensației este obligatorie pentru instanța de judecată.

O altă asemănare între cele două excepții o constituie funcția de garanție pe care o îndeplinește fiecare : în caz de conexitate, datoria fiecărei părți este afectată, încă de la nașterea sa pentru a garanta plata propriilor creanțe împotriva celeilalte părți; în cazul excepției de neexecutare, suspendarea provizorie a executării este mijlocul de a obține realizarea contractului în condițiile stabilite la încheierea lui.¹² Astfel, excepția de neexecutare este un mijloc indirect, prin care partea față de care nu s-a executat obligația, o constrânge pe cealaltă parte la îndeplinirea acestei obligații.

În capitolul III al lucrării am analizat condițiile materiale și procedurale ale exercitării excepției de neexecutare.

Am arătat că, pentru a se putea invoca excepția de neexecutare a contractului, trebuie îndeplinite cumulativ următoarele condiții materiale: obligațiile reciproce ale părților să își aibă temeiul în același contract sinalagmatic; să existe o neexecutare, chiar parțială, dar suficient de importantă, din partea celuilalt cocontractant; raportul juridic sinalagmatic prin natura sa trebuie să presupună regula executării simultane a obligațiilor reciproce ale celor două părți; obligațiile reciproce trebuie să fie ambele exigibile; neexecutarea să nu se datoreze faptei înseși a celui care invocă excepția.

Condiția referitoare la natura obligațiilor neexecutate subliniază faptul că, pentru a se putea invoca excepția de neexecutare, pe lângă faptul că două persoane trebuie să aibă una față de cealaltă atât calitatea de creditor, cât și de debitor, este necesar ca obligațiile reciproce existente

¹² J .Kocsis, op.cit., p.10;

între ele să își aibă izvorul și temeiul în același raport juridic sinalagmatic deoarece numai așa se poate explica conexitatea juridică existentă între obligațiile reciproce ale celor două părți¹³.

Din dispozițiile art.1556 alin.1 din Noul Cod civil se deduce condiția potrivit căreia, pentru invocarea acestei excepții trebuie să existe o neexecutare a obligațiilor, chiar parțială, dar suficient de importantă, din partea celuilalt contractant.

Partea care invocă *exceptio non adimpleti contractus* nu este ținută să dovedească faptul că neexecutarea se datorează culpei debitorului, ci este suficient să probeze doar faptul neexecutării. Am subliniat faptul că este absolut benefică reglementarea expresă din art.1556 alin.2 din Noul Cod civil, care introduce un criteriu legal de proporționalitate și anume : neexecutarea trebuie să fie suficient de importantă pentru a da dreptul lui excipiens să recurgă la acest remediu. Astfel, este nejustificată invocarea excepției pentru neexecutări de mică însemnătate, deoarece între neexecutarea celor două obligații este necesar să existe un echilibru.

Cea de-a treia condiție pentru exercitarea excepției de neexecutare impune ca raportul contractual prin natura sa trebuie să presupună regula executării simultane a obligațiilor celor două părți. Pentru ca excepția de neexecutare să aibă eficiență, este necesar ca executarea obligațiilor reciproce ale părților să aibă loc în același moment sau cel mult imediat una după cealaltă

De asemenea, obligațiile reciproce trebuie să fie ambele exigibile : din art.1556 alin.1 din Noul Cod civil se deduce că excepția de neexecutare poate fi invocată numai dacă obligațiile reciproce sunt ajunse la scadență sau trebuie executate imediat după regulile prevăzute de art.1495 alin.1 din Noul Cod civil privind plata obligațiilor fără termen. În cazul în care părțile au stabilit un termen pentru executarea uneia dintre obligații, cel în favoarea căruia este stipulat, poate invoca beneficiul termenului potrivit dispozițiilor art.1413 din Noul Cod civil., dar cu condiția să nu fi intrat în stare de insolabilitate sau să nu fi micșorat garanțiile date prin contract creditorului său. Dacă se află într-una din aceste situații, debitorul va fi decăzut din beneficiul termenului, potrivit art.1417 alin.1 din Noul Cod civil și, ca atare, i se va putea opune cu succes excepția de neexecutare a contractului.

Totodată, am arătat că remediu *excepției anticipate de neexecutare* care se regăsește frecvent în dreptul comparat, este pe deplin admisibil în contextul noului Cod civil român: în cazul termenului suplimentar de executare, dacă debitorul declară, înainte de expirarea acestuia, că nu

¹³ L.Pop, Tratat – vol.II, op.cit., p.716;

va executa obligațiile, creditorul este îndreptățit să invoce anticipat orice remedii consideră potrivite, conform art.1522 alin.4 din Noul Cod civil; aceeași rațiune subzistă și în cazul termenului suspensiv de executare; similar, reglementarea termenului suspensiv de executare și a decăderii din beneficiul acestui termen, potrivit art.1417 din Noul Cod civil îl îndreptățesc pe creditor să invoce și o excepție anticipată de neexecutare.

O altă condiție necesară pentru invocarea excepției este aceea ca neexecutarea să nu se datoreze faptei înseși a celui care invocă excepția, faptă care l-a împiedicat pe celălalt cocontractant să-și execute obligația. Această concepție este reglementată în mod expres de dispozițiile art.1517 din Noul Cod civil.

Astfel, am concluzionat că excepția de neexecutare nu poate fi invocată de excipiensul din a cărui culpă debitorul nu și-a putut îndeplini obligația ce-i revenea, decât cu încălcarea principiului bune-credințe în executarea obligațiilor asumate.

După analiza condițiilor materiale de exercitare a excepției de neexecutare, am prezentat regulile procedurale de invocare a acesteia, atât ca o apărare de fond în cadrul unui proces civil, cât și extrajudiciar, direct între părțile contractante.

Am arătat că, în cadrul procesului civil, prin excepția de neexecutare se urmărește respingerea acțiunii formulată de partenerul contractual în instanță. Cel care invocă excepția nu contestă creanța partenerului său ci, dimpotrivă, aceasta apărare reprezintă o recunoaștere a creanței respective și, totodată, o confirmare implicită a hotărârii debitorului de a-și executa propriile obligații în momentul în care și cocontractantul își va îndeplini angajamentele sale.

Am prezentat dreptul la apărare este un drept fundamental distinct, care induce multiple exigențe pentru un proces echitabil, dar și un drept autonom, derivat din cerințele prevăzute de art.6 parag.1 din Convenția europeană a drepturilor omului, arătând că apărarea cuprinde atât fondul dreptului (apărările propriu-zise, de fond, care privesc însăși existența sau inexistența dreptului pretins), cât și partea sa formală : apărările legate de condițiile formale ale cererii de chemare în judecată sau ale judecății, competența instanței, organizarea judiciară (excepțiile).

După ce am definit apărările de fond și excepțiile procedurale, am analizat fiecare categorie, concluzionând că excepția de neexecutare este o apărare de fond aflată la dispoziția unei părți care, prin simpla invocare a acesteia, poate bloca cererea făcută în justiție de către cealaltă parte (care nu și-a îndeplinit propriul angajament) având ca obiect obligarea celui care invocă excepția la executarea obligației ce-i revine.

Un alt argument pentru care excepția de neexecutare este calificată ca o apărare de fond și nu ca o excepție procesuală caracteristică dreptului formal, îl constituie faptul că ea este o instituție proprie dreptului substanțial, fiind un mijloc de apărare aflat la dispoziția părții careia i se solicită executarea obligațiilor decurgând din încheierea unui contract sinalagmatic de către partea care nu și-a executat propriile obligații. Or, invocarea excepției de neexecutare a contractului pune în discuție însuși dreptul subiectiv al reclamantului, lipsindu-l de temeinicie.

În plan extrajudiciar, pornindu-se de la reciprocitatea și interdependența obligațiilor în contractele sinalagmatice (ceea ce face ca fiecare dintre obligațiile reciproce să fie cauza juridică a celeilalte) am arătat că un efect specific al acestor contracte este excepția de neexecutare a contractului, ca un mijloc de apărare aflat la dispoziția părții careia i se pretinde executarea obligației ce-i revine, fără ca partea care solicita executarea să-și îndeplinească propriile obligații.

Am menționat că este o sancțiune specifică a faptului că partea care pretinde executarea obligației de către cocontractant nu și-a îndeplinit obligațiile asumate. În acest caz, excepția se invocă direct între părți, fără concursul instanței judecătorești, astfel încât ea poate să existe și în afara unui proces. Astfel, excepția de neexecutare, alături de rezoluțiune și de executarea silită în natură, reprezintă *remedii ale neexecutării contractului*, constând în mijloacele pe care le are la îndemână creditorul, în caz de neexecutare din partea debitorului (drepturi ale creditorului în caz de neexecutare).

Conchizând, am arătat că noțiunea de „excepție” nu este specifică numai dreptului procesual, ci ea poate fi întâlnită și în dreptul material, după cum este folosită cu semnificații multiple, în diferitele ramuri ale dreptului. Totodată, este posibil ca instanța de judecată să nu ajungă să se pronunțe asupra excepției de neexecutare atunci când partea dintr-un contract sinalagmatic o invocă, dar cealaltă parte nu sesizează instanța pretinzând că invocarea ei s-a făcut abuziv. Pentru aceste considerente, din jurisprudență și din doctrină reiese că excepția de neexecutare ca măsură defensivă și provizorie trebuie să întrunească două condiții: existența unor obligații reciproce exigibile și buna-credință a celui care o invocă, așa cum am menționat anterior în cuprinsul lucrării.

Astfel, excepția de neexecutare se poate invoca între părțile contractante, de către partea îndreptățită, în puterea sa proprie, fără intervenția judecătorului și fără punerea în întârziere a debitorului, deoarece în această situație nu se cere desființarea (rezoluțiunea) contractului, ci are

loc numai o suspendare a efectelor acestuia. Prin urmare, aceasta își produce efectele direct între părți fără a fi necesară pronunțarea instanței, fiind suficient să fie opusă părții care pretinde executarea contractului¹⁴.

Am menționat faptul că exercițiul său nu este supus niciunei formalități de punere în întârziere a debitorului deoarece excepția este cel mai simplu și eficient mijloc preventiv de apărare a părții care o invocă, fiind totodată, și un mijloc de presiune asupra celeilalte părți. De asemenea, partea care se folosește de excepția de neexecutare a contractului, nu poate fi obligată să plătească daune-interese moratorii pentru întârzierea executării prestațiilor ce le datorează celeilalte părți; între părțile contractante, principalul efect al excepției de neexecutare îl constituie suspendarea executării obligațiilor de către excipiens până la data executării obligațiilor ce revin celuilalt cocontractant, ceea ce nu reprezintă în nici un caz o executare cu întârziere a acestor obligații.

Așa cum am menționat, reciprocitatea și interdependența obligațiilor, împrejurarea că fiecare dintre obligații este cauza juridică a celeilalte, implică simultaneitatea de executare a acestor obligații, deci posibilitatea de invocare a excepției de neexecutare, în cazul în care simultaneitatea nu este respectată. Deci, excepția de neexecutare este un mijloc de apărare față de partea care pretinde executarea obligației, deși nu înțelege să-și îndeplinească îndatoririle contractuale pe care și le-a asumat.

În **capitolul IV** al lucrării, am analizat **efectele excepției de neexecutare între părți și față de terți**. Punerea în discuție a problemei domeniului de aplicare a principiului relativității efectelor contractului, ne-a impus a demarca și lămurii noțiunile de părți, terți și avânzi-cauză, noțiuni de care principiul are nevoie pentru a se defini, dar și pentru a stabili relația în care aceștia se află cu contractul.

Alături de alți autori, am definit principiul relativității efectelor actului juridic civil ca fiind regula de drept potrivit căreia actul juridic civil produce efecte numai față de autorul sau autorii lui, fără a putea să profite ori să dăuneze altor persoane. Conținutul acestui principiu este foarte exact exprimat de adagiul *res inter alios acta, aliis neque nocere, neque prodesse potest*. El își găsește justificarea în două idei de bază : pe de o parte, însăși natura volițională a actului juridic civil impune un asemenea principiu, în sensul că, dacă este firesc ca o persoană să devină debitor sau creditor pentru că și-a manifestat voința în acest sens, la fel de firesc este ca o altă

¹⁴ L.Pop, Tratat – vol.II, op.cit., p.720;

persoană să nu devină debitor sau creditor fără voia sa, iar, pe de altă parte, soluția contrară ar fi de natură să aducă atingere libertății persoanei. Excepțiile de la aplicarea acestui principiu, constând în extensia sa fie în sensul nașterii de drepturi, fie în sensul nașterii de obligații, nu sunt permise decât în condițiile admise de lege, potrivit dispozițiilor art.1270 alin.1 din Noul Cod civil.

Totodată, am subliniat necesitatea de a distinge principiul relativității efectelor actului juridic civil de problema opozabilității față de terți a actului juridic. Principiul opozabilității efectelor contractului este reglementat expres de art.1281 din Noul Cod civil, potrivit căruia contractul se impune părților ca forță obligatorie care dă naștere la drepturi și obligații și el se impune terților ca realitate obiectivă care trebuie respectată.

Totodată, înțelegerea conținutului principiului relativității necesită precizarea noțiunilor de parte, având-cauză și terț, întrucât, în raport cu un anumit act juridic civil, toate subiectele de drept civil se plasează într-una din aceste noțiuni. Pentru aceste considerente, în literatura de specialitate „partea contractantă” a fost definită ca fiind persoana care își exprimă consimțământul fie pentru a genera, în cadrul unei proceduri convenționale, o normă privată¹⁵, care să i se aplice nemijlocit, fie doar pentru a i se aplica o normă privată preexistentă. În primul caz este vorba de „părți originare”, iar în al doilea de „părți survenite”.¹⁶

Astfel, parte este nu numai persoana care a participat la încheierea contractului, dar și aceea care are această calitate prin „asimilare” sau prin identificare (succesorii universali sau cu titlu universal) ori care a dobândit-o în cursul desfășurării contractului sau la momentul executării lui (cum ar fi cesionarul unei creanțe).

Am arătat că terții (*penitus extranei*) sunt persoanele străine de un anumit act juridic, care nu au participat nici direct și nici prin reprezentare la încheierea acestuia. Regula *res inter alios acta* impune ca operațiunea juridică să nu producă nici un efect obligațional față de aceștia, deoarece ei nu au participat la încheierea actului. Cu toate acestea, terții absoluți (persoanele total străine de contract și de părțile acestuia) sunt ținuti să respecte contractul, efectele acestuia și norma privată generată de acesta. Respectul datorat de către aceștia situației juridice se concretizează în opozabilitatea actului față de ei. Convenția este opozabilă *erga omnes*, iar terții

¹⁵ Prin denumirea de „normă privată”, autorul dorește să scoată în evidență faptul că aceasta are altă sursă decât norma obiectivă, generată de dreptul pozitiv;

¹⁶ I.Reghini, Ș.Diaconescu, P.Vasilescu, op.cit., p.364-365;

vor trebui să se abțină de la orice acțiune care ar împiedica derularea normală a contractului între părți.

Prin având-cauză (*habentes causam*) înțelegem persoana care, deși nu a participat la încheierea actului juridic civil, este totuși îndreptățită sau, după caz, ținută să profite sau să suporte efectele actului respectiv, datorită legăturii sale juridice cu una din părțile acestuia. Producerea efectelor unui act juridic față de succesorii universali și succesorii cu titlu universal, precum și față de succesorii cu titlu particular ai părților este justificată de principiul potrivit căruia un drept se transmite așa cum apare el în patrimoniul transmitătorului, acesta din urmă neputând ceda mai multe drepturi decât are : *nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*.

Alături de alți autori, am subliniat faptul că, între părți, forța obligatorie a contractului impune ca el să fie executat de către acestea, cu efectul relativ că numai părțile contractului sunt ținute de efectele sale obligaționale; față de terți, efectele actului juridic se supun principiului opozabilității¹⁷. Astfel, contractul este o realitate socială, care nu poate fi ignorat de ceilalți participanți la circuitul civil, astfel încât terții trebuie să respecte efectele produse de acesta. Deci, opozabilitatea contractului nu este decât o aplicație specială a unui principiu mai larg.

Astfel, nu se poate face confuzie între relativitatea și opozabilitatea actului juridic civil; relativitatea vizează doar actele obligaționale și raporturile contractuale interne dintre părți, în timp ce opozabilitatea se aplică oricărui act juridic, descriind felul în care terții trebuie să se raporteze la acesta.

După stabilirea acestor reguli, am analizat suspendarea executării obligațiilor ca efect al invocării excepției de neexecutare. Am arătat că executarea obligațiilor prevăzute în contractele sinalagmatice trebuie să se facă simultan de către ambele părți, astfel încât refuzul uneia dintre părțile contractante de a-și executa obligațiile asumate prin contract rupe echilibrul care trebuie să existe între prestațiile reciproce din contractele sinalagmatice, iar cealaltă parte are dreptul, la rândul ei, să înceteze executarea propriilor obligații.

Așa cum am arătat, excepția de neexecutare suspendă executarea prestației celui care o invocă, iar contractul rămâne temporar neexecutat. De aceea, considerăm că, după invocarea excepției de neexecutare, contractul și forța sa obligatorie nu încetează, fiind doar suspendate.

¹⁷ P.Vasilescu, "Relativitatea actului juridic civil", Ed. Universul juridic, București, 2008, p.117;

Deci, *exceptio non adimpleti contractus* este un mijloc de presiune, care se exercită de una dintre părțile contractante față de cealaltă parte, pentru a o determina să-și execute obligația ce îi revine. Acest mijloc de presiune se manifestă prin suspendarea efectelor contractului, care este o măsură provizorie, inițiată de creditorul obligației neexecutate. Efectul suspensiv durează până când partea care pretinde executarea obligației de către excipiens, fără a-și fi executat propria sa obligație, își modifică atitudinea și trece la executarea prestației ce-i incumbă.

Situația creată prin invocarea excepției de neexecutare este provizorie : fie mijlocul de presiune este eficace și, în final, fiecare contractant își va executa obligația sa, fie neexecutarea rămâne definitivă și se va ajunge la rezilierea contractului pentru neexecutare, în vederea clarificării situației create.

Acesta este motivul pentru care excepția de neexecutare, atunci când nu determină executarea obligației în favoarea beneficiarului său, nu este decât o măsură prealabilă rezilierii contractului sau aplicării teoriei riscului în situația în care neexecutarea nu a fost cauzată de culpa debitorului. Cu atât mai mult, apreciem că excipiensul poate cere numai suspendarea forței obligatorii a contractului, atâta vreme cât cealaltă parte nu își execută obligația corelativă.

Am arătat că, spre deosebire de reziliere, excepția de neexecutare nu presupune în mod obligatoriu ca neexecutarea să se datoreze culpei debitorului. Este suficient ca cel care invocă excepția de neexecutare să nu fi obținut executarea obligației corelative, fiind mai puțin important motivul pentru care nu s-a executat. Cu toate acestea, în cazul în care neexecutarea s-a datorat unei imposibilități fortuite, debitorul căruia i se va opune excepția de neexecutare, va invoca această imposibilitate pentru a constata caducitatea contractului, potrivit teoriei riscului. În această ipoteză, *exceptio non adimpleti contractus* nu își va atinge scopul, deoarece nu îi permite beneficiarului să obțină executarea, iar debitorul căruia i se opune, se va apăra invocând imposibilitatea executării. Deci, ea va fi lipsită de utilitate.

Dimpotrivă, atunci când neexecutarea se va datora culpei debitorului, acesta nu mai dispune de nici un mijloc pentru a contracara această excepție, astfel încât își va îndeplini obligația, pentru a obține contraprestația din partea celuilalt cocontractant. În cazul în care creditorul este încredințat că nu mai poate obține executarea obligației din partea debitorului, va solicita rezilierea contractului.

Cu toate acestea, excepția de neexecutare nu poate fi luată în considerare decât în ipoteza în care obligația neexecutată este certă. Atâta timp cât obligația nu este certă, excepția trebuie

respinsă, deoarece ea nu poate constitui un mijloc de constrângere pentru executarea unei astfel de obligații.

Având în vedere faptul că forța obligatorie a contractului nu încetează, fiind doar suspendată, partea îndreptățită să refuze executarea obligațiilor sale, nu poate fi obligată să plătească daune-interese moratorii pentru că ar fi întârziat executarea prestațiilor ce le datorează celeilalte părți¹⁸.

Concluzionând, am arătat că excepția de neexecutare poate fi considerată, în același timp : un mijloc de apărare a părții care o invocă, o modalitate de presiune asupra celeilalte părți și, totodată, o garanție a executării obligațiilor corelative, funcții care au fost prezentate în titlul I, capitolul 2 al lucrării.

În capitolul 2 al titlului IV am arătat că principiul relativității efectelor contractului și principiul opozabilității interacționează și se completează reciproc, construind împreună fundamentul contractului civil. Am prezentat diversele definiții ale opozabilității efectelor contractului, din care reținem faptul că, privit ca realitate socială, contractul este opozabil față de oricine, chiar și față de aceia care nu au participat la încheierea lui, aceștia având obligația negativă de a respecta situația juridică creată prin contract. Terții nu pot deveni creditori sau debitori printr-un contract în care ei nu au calitatea de părți. Deci, față de terți nu se produc efectele interne, obligaționale ale raportului juridic care se naște între părțile contractului. Însă, contractul naște și efecte juridice externe care reprezintă, în fapt, o situație juridică pe care terții nu o pot ignora, nesocoti sau nerespecta, chiar dacă ei nu sunt legați personal de acel contract. Contractul și situația juridică născută din acesta sunt opozabile terților ca realități factice existente, deoarece contractul nu este doar un element izolat, rod al voințelor care îl formează, ci trebuie privit și ca un element care se integrează în ordinea juridică.

Așa cum am arătat, terții nu sunt îndatorați să execute prestațiile care fac obiectul raportului juridic obligațional existent între părțile acelu contract. În schimb, le este interzis să acționeze în așa fel încât să împiedice executarea întocmai a obligațiilor contractuale de către părți.

În ceea ce privește excepția de neexecutare, am menționat că aceasta este opozabilă numai persoanelor ale căror drepturi sau pretenții își au izvorul în contract. Atunci când pretenția unui terț rezultă din contract, excepția de neexecutare poate fi invocată împotriva lui. Excepția poate fi opusă, de asemenea, creditorilor chirografari ai contractantului care nu își execută

¹⁸ L.Pop, op.cit., Contractul, p.721;

obligația atunci când, invocând dreptul lor de gaj general, aceștia doresc să pună sechestrul pe un bun pe care îl deține cealaltă parte, în baza contractului. În schimb, excepția de neexecutare nu poate fi opusă terților care invocă un drept propriu, total distinct de contract.

Am arătat că trăsăturile specifice excepției de neexecutare reies din legătura sa inerentă cu contractele sinalagmatice. Astfel, excepția se naște și dispăre odată cu contractul care a generat-o. Atunci când contractul este transmis către un terț, prin cesiunea de contract, acesta suferă transformări, care se vor transmite și excepției de neexecutare¹⁹. Această concepție este justificată de funcția excepției de neexecutare ca mijloc de garantare a executării obligațiilor. Astfel, excepția de neexecutare va fi opozabilă tuturor persoanelor care inițial aveau calitatea de terți față de contract și care, ulterior transmiterii lui, devin părți.

În acest context, am încercat să analizăm rolul excepției de neexecutare în situația cesiunii unui contract, care reprezintă operațiunea juridică prin care una dintre părțile unui contract este înlocuită cu o terță persoană pe durata existenței aceluși contract, având loc un transfer de poziție contractuală, împreună cu toate drepturile și îndatoririle aferente. Am arătat că cesiunea de contract va fi opozabilă cedatului și, deci, acesta va putea invoca excepția de neexecutare, din momentul în care a fost notificat sau a acceptat cesiunea, potrivit dispozițiilor art.1578 din Noul Cod civil. Excepția de neexecutare născută din raporturile dintre cedent și cedat anterior acceptării cesiunii nu va putea fi opusă cesionarului deoarece, până în acel moment, acesta nu este încă noul debitor al obligației neexecutate. Deci, excepția poate fi opusă de cedatul creditor al obligației neexecutate numai față de cedent.

Altfel spus, pentru o neexecutare a obligațiilor anterioare cesiunii de contract, cedatul creditor al acelei obligații poate opune excepția de neexecutare față de cedent, atâta timp cât el nu a acceptat cesiunea. Din momentul acceptării cesiunii, poate fi opozabilă cesionarului, deoarece vizează o neexecutare ulterioară a obligației corelative²⁰. Deci, pentru ca excepția de neexecutare să fie funcțională și să își producă efectele în cazul cesiunii de contract, este necesară raportarea invocării acesteia la momentul în care debitorul cedat a acceptat cesiunea.

În **capitolul V** al lucrării am identificat **aplicațiile practice ale excepției de neexecutare a contractului**, atât pe cele general admise în doctrină și jurisprudență, cât și pe cele controversate.

¹⁹ C.Malecki, "L'exception d'inexécution", L.G.D.J., Paris, p.320;

²⁰ C.Malecki, op.cit., p331;

Am evidențiat faptul că în noul Cod civil contractul de vânzare-cumpărare are o reglementare unitară, însă unele aspecte specifice sunt aplicabile cu precădere raporturilor de vânzare dintre profesioniștii comercianți și contractelor încheiate în exercițiul activității unei întreprinderi. Astfel, vânzarea comercială se particularizează prin : obiectul vânzării, care constă preponderent din bunuri mobile și, de multe ori, bunuri viitoare (recolte neculese, mărfuri care urmează să fie fabricate); distanța dintre părțile contractante; transferul proprietății și al riscurilor; transportul mărfurilor de la vânzător la cumpărător; stabilirea prețului vânzării; răspunderea pentru viciile lucrului vândut etc. Totodată, scopul principal al vânzării comerciale îl constituie intenția de revânzare : cumpărarea este făcută în scop de revânzare sau închiriere. De asemenea, profesionistul comerciant, titular al unei întreprinderi comerciale specializată în vânzări, cumpără produsele, cu scop lucrativ, adică urmărește obținerea de profit. Dimpotrivă, cumpărătorul neprofesionist, urmărește satisfacerea nevoilor sale sau ale familiei.

Așa cum s-a evidențiat în literatura juridică, executarea obligațiilor prevăzute în contractele sinalagmatice, trebuie să se facă simultan de către ambele părți, cu respectarea principiului executării cu bună-credință a obligațiilor asumate. Vânzarea-cumpărarea comercială, fiind un contract sinalagmatic, oricare dintre părți este îndreptățită să refuze executarea obligației proprii, cât timp cealaltă parte nu își execută obligația corelativă.

În cuprinsul lucrării am arătat că excepția de neexecutare constituie un mijloc preventiv de apărare, care poate fi folosit atât de vânzător, cât și de cumpărător, prin care se realizează protecția acelei părți contractante, cât și un important mijloc de presiune asupra celuilalt cocontractant, având un caracter cominator foarte eficace. Efectul excepției de neexecutare a contractului de vânzare-cumpărare constă în suspendarea forței obligatorii a contractului până când partea care pretinde executarea obligației de către partenerul său contractual, fără să-și fi executat propria sa obligație, își modifică atitudinea trecând la executarea prestației ce-i incumbă.

Conform art.1720 din Noul Cod civil, cumpărătorul poate refuza plata prețului dacă vânzătorul nu predă lucrul, precum și în situația în care există un pericol iminent de evicțiune (art.1722 din Noul Cod civil). Și reciproca este valabilă, vânzătorul fiind îndreptățit să refuze predarea lucrului, dacă nu i se plătește prețul, potrivit art.1693 din Noul Cod civil.

În această situație, am analizat invocarea excepției de neexecutare de către vânzător și, ulterior de către cumpărător : în temeiul contractului, vânzătorul are obligația să predea

cumpărătorului lucrul vândut, obligație care nu se confundă cu obligația de transmitere a dreptului de proprietate și nici a posesiei. Astfel, pe lângă obligațiile de predare a bunului și de garanție pentru evicțiune și vicii, art.1672 din Noul Cod civil prevede și obligația vânzătorului de a transmite dreptul de proprietate asupra bunului.

Potrivit art.1693 din Noul Cod civil, vânzătorul nu este obligat să predea lucrul vândut în cazul în care cumpărătorul nu plătește prețul și în contract nu s-a stipulat un termen pentru plată. În opinia noastră, în această situație, excepția de neexecutare a contractului se grefează pe beneficiul termenului, care este de natură legală. Astfel, în situația în care părțile nu au stabilit un termen pentru executarea obligațiilor, legea îi acordă vânzătorului un termen pentru executarea obligației de a face, adică de a preda lucrul cumpărătorului, termen care devine exigibil în momentul în care cumpărătorul își va executa obligația de plată a prețului. Deci cumpărătorul nu poate cere de la vânzător predarea bunului vândut decât dacă, la rândul său, și-a îndeplinit obligația de plată a prețului acestui bun integral.

Dacă în contractul de vânzare-cumpărare s-a prevăzut o clauză prin care bunul se va preda numai după ce prețul se va plăti de către cumpărător, vânzătorul nu va putea fi obligat să predea bunul mai înainte de plata prețului. În cazul în care cumpărătorul solicită predarea bunului, vânzătorul va putea invoca excepția de neexecutare a contractului. Apreciem că nu este necesar să se prevadă o clauză în acest sens, deoarece potrivit art. 1693 din Noul Cod civil vânzătorul nu este dator să predea lucrul în cazul în care cumpărătorul nu plătește prețul și nu s-a stipulat un termen pentru plată.

Dacă însă, în contract s-a prevăzut o clauză prin care cumpărătorul va plăti prețul la un anumit termen de la predarea bunului, înseamnă că vânzătorul a renunțat la beneficiul excepției și, în caz de neplată a prețului de către cumpărător, el nu va mai putea invoca excepția. Această observație rezultă din dispozițiile art.1555 alin.2 din Noul Cod civil care prevăd *expressis verbis* că ”în măsura în care executarea obligației uneia dintre părți necesită o perioadă de timp, acea parte este ținută să execute contractul prima, dacă din convenția părților sau din împrejurări nu rezultă altfel”.

În ceea ce privește invocarea excepției de neexecutare de către cumpărător, art.1720 din Noul Cod civil introduce ca element de noutate, prevederea că ”în lipsa unei stipulații contrare, cumpărătorul trebuie să plătească prețul la locul în care bunul se afla în momentul încheierii contractului și de îndată ce proprietatea este transmisă”. Deci, regula este aceea a plății prețului

la locul și în momentul în care vânzătorul transmite proprietatea lucrului vândut, ca o consecință a principiului simultaneității executării obligațiilor sinalagmatice. Astfel, plata prețului se face în momentul transmiterii proprietății lucrului vândut și nu la încheierea contractului.

Așa cum am menționat anterior, obligația vânzătorului de transmitere a dreptului de proprietate asupra lucrului vândut este distinctă de aceea a predării acelui lucru către cumpărător. Potrivit art.1685 din Noul Cod civil, obligația corelativă de predare ce revine vânzătorului înseamnă punerea efectivă a bunului vândut la dispoziția cumpărătorului ”împreună cu tot ceea ce este necesar, după împrejurări, pentru exercitarea liberă și neîngrădită a posesiei”.

Predarea lucrului presupune o atitudine activă din partea vânzătorului. În lipsa unui termen, cumpărătorul poate cere predarea bunului ”de îndată ce prețul este plătit” potrivit art.1693 din Noul Cod civil. Astfel, cumpărătorul nu poate cere de la vânzător predarea bunului vândut decât dacă și-a îndeplinit obligația de plată a prețului. În cazul neexecutării totale sau parțiale a obligației de predare, datorată culpei vânzătorului, cumpărătorul are posibilitatea de a alege între : a invoca excepția de neexecutare, a solicita executarea în natură a contractului potrivit art.1527 din Noul Cod civil, ori de a cere rezoluțiunea vânzării potrivit art.1549 din Noul Cod civil.

Invocând *exceptio non adimpleti contractus*, cumpărătorul nu este obligat să plătească prețul dacă vânzătorul nu predă lucrul vândut și în contract nu s-a prevăzut un termen de predare. Acest drept al cumpărătorului de a opune excepția de neexecutare se justifică prin faptul că, în contractele sinalagmatice, obligațiile părților sunt reciproce și interdependente.

Am arătat că o altă obligație a vânzătorului este aceea de a-i garanta cumpărătorului și exercitarea deplină a dreptului dobândit după încheierea contractului. Potrivit art.1722 din Noul Cod civil, cumpărătorul care află de existența unei cauze de evicțiune este îndreptățit să suspende plata prețului până la încetarea tulburării sau până când vânzătorul oferă o garanție corespunzătoare. Astfel, cumpărătorul poate suspenda plata prețului atunci când există o temere întemeiată de evicțiune, invocând *exceptio non adimpleti contractus*.

În acest caz, suspendarea plății prețului se poate face fără o încuviințare prealabilă din partea instanței judecătorești. În schimb, considerăm că îi revine obligația cumpărătorului să-l informeze în timp util pe vânzător asupra măsurii de suspendare a plății prețului, astfel încât să nu îl prejudicieze și pentru a-i da posibilitatea de a oferi o garanție corespunzătoare cumpărătorului.

În cazul unui litigiu, suspendarea plății prețului de către cumpărător poate fi opusă vânzătorului, prin invocarea excepției de neexecutare a obligației de garanție contra evicțiunii. Cu toate acestea, cumpărătorul nu poate suspenda plata prețului dacă a cunoscut pericolul evicțiunii în momentul încheierii contractului sau dacă acesta și-a asumat riscul evicțiunii, stipulând în contract că plata se va face chiar în caz de tulburare.

În ceea ce privește contractul de schimb, noua reglementare a Codului civil menționează că acestuia i se aplică dispozițiile privitoare la vânzare, potrivit prevederilor exprese ale art. 1764. Aceste dispoziții sunt în concordanță cu cele ale art.1651 din Noul Cod civil, potrivit cărora dispozițiile capitolului privind obligațiile vânzătorului se aplică în mod corespunzător, obligațiilor înstrăinătorului în cazul oricărui alt contract având ca efect transmiterea unui drept, dacă din reglementările aplicabile acelui contract sau din cele referitoare la obligații în general, nu rezultă altfel. Față de lipsa unei reglementări proprii a contractului de schimb, se vor aplica dispozițiile din materia vânzării privind condițiile de validitate, efectele, publicitatea și excepțiile prevăzute în acele reglementări, inclusiv aplicațiile practice ale excepției de neexecutare.

În cazul contractului de furnizare, reglementat de art.1766-1771 din Noul Cod civil, atunci când furnizorul nu își execută obligația de livrare a bunurilor ce constituie obiectul furnizării, beneficiarul are aceleași posibilități pe care le are cumpărătorul în temeiul contractului de vânzare-cumpărare, adică poate invoca excepția de neexecutare a contractului, refuzând plata prețului atâta timp cât nu i-au fost livrate bunurile.

Având în vedere că art.1771 din Noul Cod civil prevede că dispozițiile contractului de furnizare se întregesc, în mod corespunzător, cu dispozițiile privitoare la contractul de vânzare, furnizorul îi revine și obligația de garanție contra evicțiunii. În această situație, beneficiarul poate suspenda plata prețului atunci când există o temere întemeiată de evicțiune, invocând *exceptio non adimpleti contractus*. Similar, excepția poate fi invocată și de către furnizor, în cazul în care beneficiarul nu plătește prețul convenit.

În ceea ce privește contractul de locațiune, atunci când locatorul refuză predarea bunului, locatarul poate invoca excepția de neexecutare a contractului și să refuze plata chiriei, dacă aceasta trebuia achitată anticipat. În doctrina franceză s-a stabilit că, pentru a se stabili posibilitatea invocării excepției de neexecutare de către locatar, în cazul în care locatorul nu efectuează reparațiile ce cad în sarcina sa, trebuie analizată importanța tulburării cauzate locatarului.

Pe de altă parte, în cazul în care locatarul nu își îndeplinește obligația de plată a chiriei, dacă aceasta trebuia plătită cu anticipație și lucrul încă nu s-a predat, locatorul este îndreptățit să refuze predarea bunului, invocând excepția de neexecutare a contractului.

Așa cum am arătat, contractul de asigurare, deși este un contract sinalagmatic, prezintă o serie de particularități ce pun în discuție simultaneitatea executării obligațiilor părților contractante. Acest contract este sinalagmatic deoarece ambele părți, atât asiguratul, cât și asigurătorul, se obligă fiecare la câte o prestație, obligațiile lor fiind reciproce și interdependente. Principala obligație a asiguratului este aceea de plată a primei de asigurare, iar principala obligație a asigurătorului constă în plata indemnizației de asigurare sau acordarea despăgubirilor, în momentul survenirii evenimentului asigurat. Dar, momentele la care se fac aceste plăți nu sunt simultane : asiguratul plătește prima de asigurare în momentul încheierii contractului sau în tranșe pe parcursul executării, iar asigurătorul plătește indemnizația în momentul producerii evenimentului asigurat sau este absolvit dacă acesta nu se produce.

Or, în cuprinsul lucrării am menționat că excepția de neexecutare are drept fundament executarea simultană a obligațiilor de către părțile unui contract sinalagmatic, iar atunci când acestea fixează un termen pentru executare, excepția nu mai poate fi invocată. De aceea, apreciem că într-un contract de asigurare, nu poate fi invocată cu succes excepția de neexecutare a contractului, de nici una dintre părțile contractante.

Totodată, am arătat că principalul efect al excepției de neexecutare este acela de suspendare a executării obligațiilor lui excipiens, până în momentul în care debitorul va înțelege să-și îndeplinească propriile obligații. Or, în situația prevăzută de art.2207 din Noul Cod civil, neplata indemnizației de către asigurător are caracter definitiv și nu temporar, ea acționând ca o sancțiune pentru neîndeplinirea de către asigurat a obligației de comunicare a producerii riscului asigurat, într-un anumit termen stipulat expres în contract; astfel, se sancționează tocmai depășirea termenului și în nici un caz nu reprezintă o suspendare a executării obligațiilor.

Pentru aceste considerente, am apreciat că, deși contractul de asigurare este un contract sinalagmatic, iar obligațiile părților sunt interdependente, acestea nu pot invoca excepția de neexecutare a contractului, deoarece nu este îndeplinită condiția simultaneității executării lor.

În încercarea noastră de sistematizare a mecanismului excepției de neexecutare, am remarcat că, deși nu s-a bucurat de o reglementare expresă până la adoptarea noului Cod civil român, acesta a cunoscut o evoluție în timp, având reguli proprii de exercitare și o vocație

naturală de aplicare. Considerăm că excepția de neexecutare nu este doar subînțeleasă, ci este inerentă contractului sinalagmatic ceea ce generează forța, diversitatea și complexitatea acesteia și justifică demersul de sistematizare și analiză a dinamicii acestuia. Concluzia care se desprinde este aceea că excepția de neexecutare se aseamănă uneori cu alte instituții juridice care au o finalitate asemănătoare, dar nu se confundă cu nici una dintre acestea, pentru că are o fizionomie juridică proprie. Putem conchide, afirmând că în demersul nostru de cercetare a reglementării generale din Noul Cod civil, a doctrinei juridice și jurisprudenței, am încercat să analizăm acest instrument juridic al excepției de neexecutare, dând ocazia unor viitoare discuții și dezbateri juridice.

BIBLIOGRAFIE

1. "Assentio mentium. Studii juridice în onoarea prof.univ.dr. Ernest Lupan", ed. C.H.Beck, București, 2012;
2. "In honorem Alexandru Bacaci, Ovidiu Ungureanu" – Culegere de studii, ed. Universul Juridic, București, 2012;
3. "In honorem Corneliu Bîrsan, Liviu Pop" – Culegere de studii, ed. Rosetti, București, 2006;
4. Adam, I., "Drept civil. Obligațiile. Contractul în reglementarea Noului Cod civil", ed.C.H.Beck, București, 2011;
5. Albu, I., "Drept civil. Contractul și răspunderea contractuală", ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1994;
6. Avram, M., „Actul unilateral în dreptul privat”, ed. Hamangiu, București, 2006;
7. Baias, Fl.A.; Chelaru, E; Constantinovici, R; Macovei, I, " Noul Cod civil. Comentariu pe articole", ed. C.H.Beck, București, 2012;
8. Bădoiu, C., Haraga, C., "Obligațiile comerciale. Practică judiciară", ed.Hamangiu, București, 2006;

9. Beleiu, Ghe., "Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil", ed.a IX-a, editura Universul Juridic, București, 2004;
10. Bénabent, A., „Droit civil. Les obligations”, 9e édition, ed. Montchrestien, Paris, 2003;
11. Boroi, G. coordonator, "Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole", ed.Hamangiu, București, 2013;
12. Boroi, G., "Drept civil. Partea generală", ed. All, București, 1998;
13. Boroi, G.; Stănciulescu, L., "Drept civil. Curs selectiv", ed.Hamangiu, București, 2010;
14. Cabrillac, M., Mouly, Ch., „Droit des sûretés”, Litec, Paris, 1997.
15. Cabrillac, R., „Droit des obligations”, 5e édition, ed. Dalloz, Paris, 2002;
16. Catană, R.N., "Drept comercial în powerpoint", ed.Universul Juridic, București, 2013;
17. Catană, R.N., "Dreptul asigurărilor. Reglementarea activității de asigurare. Teoria generală a contractelor de asigurare", ed. Sfera Juridică, Cluj Napoca, 2008;
18. Cărpenaru, St.D., "Tratat de drept comercial român conform noului Cod civil", ed. Universul Juridic, București, 2012;
19. Chirică, D., "Contracte speciale", ed. Lumina Lex, Bucuresti, 1997;
20. Chirică, D., "Tratat de drept civil. Contracte speciale", ed. C.H.Beck, Bucuresti, 2008;
21. Chirică, D., "Studii de drept privat", ed. Universul juridic, București, 2010;
22. Ciobanu, V.M., "Tratat teoretic si practic de procedură civilă", vol.2, ed.National, București, 1996;
23. Ciobanu, V.M., Boroi, G., "Drept procesual civil. Curs selectiv. Teste grilă", ed. All Beck, București, 2005;
24. Circa, A., "Relativitatea efectelor convențiilor,, ed. Universul juridic, București, 2009;

25. Costin, M., Mureșan, M., Ursa, V., „Dicționar de drept civil”, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980;
26. Cucu, C., Gavriș, M., “Contractele comerciale. Practica judiciară”, ed.Hamangiu, București, 2006;
27. Dănăilă, V.; Anghelescu, C.A.; Constantinescu, V.H.D., ”Excepțiile în procesul civil. Jurisprudență comentată și reglementarea din noul Cod de procedură civilă”, ed.Hamangiu, București, 2012;
28. Deleanu, I., “Ficțiunile juridice”, ed.All Beck, București,2005;
29. Deleanu, I., “Tratat de procedura civilă”, vol.I, ed.All Beck, Bucuresti, 2005;
30. Deleanu, I., ”Drepturile fundamentale ale părților în procesul civil”, ed. Universul juridic, București, 2008;
31. Deleanu, I., ”Prolegomene juridice”, ed. Universul juridic, București, 2010;
32. Deleanu, I., ”Tratat de procedură civilă. Ediție revăzută, completată și actualizată. Noul Cod de procedură civilă”, ed.Universul Juridic, București, 2013;
33. Deleanu, I., „Părțile și terții. Relativitatea și Opozabilitatea efectelor juridice”, ed. Rosetti, București 2002;
34. Firică, C., ”Excepții de la principiul relativității efectelor contractului”, ed.C.H.Beck, București, 2013;
35. Gherghe, A., ”Efectele neexecutării contractelor sinalagmatice”, ed. Universul juridic, București, 2010;
36. Hamangiu, C., Rosetti-Bălănescu, I., Băicoianu, Al., „Tratat de drept civil român”, vol.II, ed. All, București, 1997,
37. Ispas, M.C., ”Rezilierea și rezoluțiunea în contractele comerciale. Practică judiciară comentată”, ed. Universul Juridic, București, 2010;
38. Kocsis, J., „Excepția de neexecutare, sancțiune a neîndeplinirii obligațiilor civile contractuale” în Dreptul nr.4/1999;

39. Laithier, Y-M, "Étude comparative des sanctions de l'inexécution du contrat", L.G.D.J., Paris, 2007;
40. Larroumet, C., „Droit civil. Les obligations. Le contrat”, Tome III, 2e partie : Effets, 6e édition, ed. Economica, Paris, 2007;
41. Legier, G, "Droit civil : les obligations", Dalloz, Paris, 2001;
42. Leș, I., "Codul de procedură civilă. Comentariu pe articole", ed.2, editura All Beck, București, 2005;
43. Lozneau, V., "Excepțiile de fond în procesul civil,,", ed.Lumina Lex, București, 2003;
44. Lupan, E., Sabău-Pop,I., „Tratat de drept civil român”, vol.I.Partea generală, ed. C.H.BECK, București, 2006;
45. Malaurie, Ph.; Aynés, L.; Gautier, P.-Y., "Drept civil. Contractele speciale" – traducere a ediției a 3-a din limba franceză, ed. Wolters Kluwer, București, 2009;
46. Malaurie, Ph.; Morvan, P., "Drept civil. Introducerea generală" – traducerea ediției a 3-a din limba franceză, ed. Wolters Kluwer, București, 2011;
47. Malaurie, Ph; Aynès, L; Stoffel-Munck, Ph., "Obligațiile" - traducerea ediției a 3-a din limba franceză, ed. Wolters Kluwer, București, 2010;
48. Malecki, C., „L'exception d'inexécution", L.G.D.J., Paris, 1999;
49. Motica, R.I., Lupan, E., "Teoria generală a obligațiilor civile", ed.Lumina Lex, București, 2005;
50. Moțiu, F., "Contractele speciale în Noul Cod civil", ed. Wolters Kluwer, București, 2010;
51. Mrejeru, T; Mrejeru, B.C.; Mrejeru, M.G., "Neexecutarea contractului de comerț internațional", ed.Rosetti, București, 2001;
52. Nicolae, A., "Relativitatea și opozabilitatea efectelor hotărârii judecătorești, ed. Universul juridic, București, 2008;

53. Nicolae, M., „Drept civil. Curs selectiv pentru licență”, ed.Press Mihaela, București, 1996;
54. Opreșan, C., „Sanctiunile în dreptul civil român” în R.R.D. nr.11/1982;
55. Pena, A., „Garantarea obligațiilor. Culegere de practică judiciară”, ed. C.H.Beck, București, 2006;
56. Perju, P., ”Contractul în dreptul civil român cu referiri la Noul Cod civil”, ed.C.H.Beck, București, 2010;
57. Piperea, G., ”Introducere în Dreptul contractelor profesionale”, ed.C.H.Beck, București, 2011;
58. Pop, L., “Teoria generală a obligațiilor”, ed. Lumina Lex, București, 2000;
59. Pop, L., “Tratat de drept civil. Obligațiile.Regimul juridic general”, ed.C.H.Beck, Bucuresti, 2006;
60. Pop, L., ”Contribuții la studiul obligațiilor civile”, ed. Universul juridic, București, 2010;
61. Pop, L., ”Tratat de drept civil. Obligațiile. Contractul”, ed. Universul juridic, București, 2009;
62. Pop, L., Harosa, L.-M., „Drept civil. Drepturile reale principale”, ed. Universul Juridic, București, 2006
63. Pop, L.; Popa, I.F.; Vidu, S.I., ”Tratat elementar de drept civil. Obligațiile conform noului Cod civil”, ed.Universul Juridic, București, 2012;
64. Pop,L., „Cesiunea de creanță în dreptul civil român” în Dreptul nr.3/2006;
65. Reghini, I., „Cesiunea de creanță” în „Cesiunea de contract – repere pentru o teorie generală a formării progresive a contractelor”, coordonator P.Vasilescu, ed. Sfera juridică, Cluj-Napoca, 2007;
66. Reghini, I., Diaconescu, Ș., Vasilescu, P., “Introducere în dreptul civil”, ediția a 2-a revăzută și adăugită, ed.Sfera Juridică, Cluj-Napoca, 2008;
67. Rusu, A., „Executarea obligațiilor.Practică judiciară”, ed. Hamangiu, București, 2007.

68. Stănciulescu, L.; Nemeș, V., "Dreptul contractelor civile și comerciale în reglementarea noului Cod civil", ed.Hamangiu, București, 2013;
69. Stătescu, C., Bîrsan, C., "Drept civil. Teoria generală a obligațiilor", ediția a IX-a, ed.Hamangiu, Bucuresti, 2008;
70. Stoica, V., "Rezoluțiunea și rezilierea contractelor civile", ed.ALL Bucuresti, 1997;
71. Stoica, V., "Drept civil. Drepturile reale principale", vol.I, ed.Humanitas, București, 2004;
72. Suci, A., "Excepțiile procesuale în Noul Cod de procedură civilă", ed. Universul Juridic, București, 2012;
73. Tăbârcă, M., "Excepțiile procesuale în procesul civil", ed.a II-a, editura Universul Juridic, București, 2006;
74. Terré, Fr., Simler, Ph., Lequette, Y., „Droit civil. Les obligations”, 9e édition, ed. Dalloz, Paris, 2005;
75. Toader, C., „Drept civil. Contracte speciale”, ed.2, editura All Beck, București, 2005;
76. Turcu, I., "Noul Cod civil. Legea nr.287/2009. Cartea a V-a. Despre obligații (art.1164-1649)", ed.C.H.Beck, București, 2011.
77. Turcu, I., Pop, L., „Contractele comerciale. Formare și executare”, vol.II, ed.Lumina Lex, București, 1997;
78. Vasilescu, P., "Drept civil.Obligații în reglementarea noului Cod civil", ed.Hamangiu, București, 2012;
79. Vasilescu, P., „Relativitatea actului juridic civil”, ed.Universul juridic, București, 2008;
80. Vasilescu, P., coordonator, „Cesiunea de contract – repere pentru o teorie generală a formării progresive a contractelor”, ed. Sfera juridică, Cluj-Napoca, 2007;
81. Vidu, S.I., "Dreptul de retenție în raporturile juridice civile", ed.Universul juridic, București, 2010;
82. Zlătescu,V.D., „Garanțiile creditorului”, ed.Academiei, București, 1970.